

İLKÖĞRETİMDE İŞBİRLİKLİ ÖĞRENMENİN MÜZİK ÖĞRETİMİNDE SINIF ATMOSFERİ VE ŞARKI SÖYLEME BECERİLERİ ÜZERİNDEKİ ETKİSİ

Prof. Dr. Ayfer KOCABAŞ* Güzide UYSAL**

GİRİŞ

Çağdaş eğitim anlayışında ise öğrenci merkezli eğitime, dolayısıyla öğrenmeye vurgu yapılmaktadır. Bireyin davranışlarında kalıcı izli davranış değişikliği olarak tanımlanan geleneksel öğrenmenin yerine bugün, öğrenmenin üretken bir süreç olduğu görüşü ağırlık kazanmaktadır (Wittrock,1974). Öğrencilerin öğrenmeleri, öğretmen araç-gereç ve öğrenme yöntemlerinden etkilendiği gibi sınıf atmosferinden de etkilenir. Bu yüzden öğrenme ortamını oluşturabilmek için öncelikli olarak öğretmenin olumlu sınıf atmosferini oluşturması gerekmektedir. Sınıf atmosferi; sınıfın fiziksel ve psikolojik çevre düzenlemesiyle ilgilidir ve öğrenci davranışı ve başarısı üzerinde doğrudan etkilidir.

Sanat eğitiminin en önemli dallarından biri de müzik eğitimidir. Uçan (2001:181)'a göre müzik eğitimi, bireye kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak belirli müziksel davranışlar kazandırma, bireyin müziksel davranışlarını kendi yaşantısı yoluyla amaçlı olarak değiştirme, dönüştürme, geliştirme ve yetkinleştirme sürecidir.

Johnson ve Johnson (1974:1) sınıfta üç tür amaç yapısından söz etmektedir. Bunlar: İşbirliğine dayalı, Yarışmaya dayalı ve Bireyselleştirilmiş amaç yapılarıdır. Eğer öğrenciler birbirleriyle yarışmaya yönlendirilirse, bir öğrencinin başarısı bir diğerinin başarısızlığını gerektirmektedir. Bu durumda öğrenciler arasında birbirlerine karşı olumsuz duygular gelişmektedir. Bireyselleştirilmiş amaç yapısında, bir öğrencinin başarısı ya da başarısızlığı, diğer öğrencilerin başarı ya da başarısızlığını etkilemez. Bu amaç yapısına sahip sınıflarda ise, sosyal etkileşim oldukça az olmaktadır. İşbirliğine dayalı amaç yapısında ise, diğer iki amaç yapısında olanın aksine bir sonuç oluşur. Herkesin öğrenmesi diğerlerini ilgilendirdiği gibi, herkes birbirinin öğrenmesi için de çalışır. Eğer bir öğrenci çok çalışırsa diğerlerinin de başarısını artırır. Aynı şekilde kendi başarısının artması da diğerlerinin çok çalışmasına bağlıdır. Bu da öğrenciler arasında olumlu bir bağımlılık oluşturmaktadır.

Rozmajzl ve Alexander (2000) da sınıf öğretmenlerinin müzik öğretiminde faydalanmaları için yazdıkları kitaplarında, çocuklara şarkı söylemeyi öğretirken işbirlikli öğrenme yönteminin kullanılmasının çocukların şarkının öğrenilmesi sürecine etkin olarak katılmalarını sağlayacağını söyleyerek, her ünitenin sonunda o

* Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakültesi

** Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ünitede geçen konuların işbirlikli öğrenme yöntemiyle nasıl öğretileceğine dair örnek işlenişlere yer vermişlerdir.

İşbirlikli öğrenme yöntemi tüm sınıflarda olduğu gibi, müzik sınıflarında da, sınıf içindeki bütün öğrencilerin başarısını artırır; öğretmene öğrencilerle olumlu ilişkiler kurmada yardım eder; öğrencilere sağlıklı sosyal, psikolojik ve bilişsel gelişimleri için ihtiyaç duydukları deneyim fırsatlarını sunar; rekabetçi olarak yapılandırılmış sınıfları ve okulları takım temelli, yüksek performanslı duruma getirir (Johnson&Johnson ve Holubec, 1994).

İşbirlikli öğrenme yönteminin Birlikte Öğrenme, Birleştirme, Öğrenci Takımları-Başarı Bölümleri, Takım- Oyun-Turnuva, Akademik Çelişki, Grup Araştırması, İşbirliği-İşbirliği, Birlikte Soralım-Birlikte Öğrenelim gibi bir çok alt tekniği müziğe de uyarlanabilmektedir. Yurt içinde ve yurt dışında yapılan çalışmalar ve uygulamalar bu yöntemin, müzik öğretiminin hemen hemen bütün boyutlarında etkili olduğu şeklindedir. Özellikle ilköğretim düzeyinde yaratıcı müzik etkinliklerinde çocukların müzik yeteneklerini ortaya koyacak planlamalar, işbirlikli öğrenme ilkeleri göz önüne alınarak yapılmalıdır (Kocabaş, 2003:187).

Bir sınıftaki toplumsal etkileşim, toplumsal bir ortamda her biri birbirinden sorumlu olan, motive olmuş kişilerin etkileşimlerinin sonucudur. Bu etkileşimler, sınıf atmosferini geliştirmek yanında, öğrencilere toplumsal ve akademik öğrenmeleri ile ilgili davranış oluşturmalarına yardım eder. Bu etkileşim sonucu çalışma grubunun kendi doğal statü ve yapısı, kültürü ve toplumsal örüntüsü ortaya çıkar. Sınıfın yapısına bakıldığında, öğrencilerin grup olarak çalıştıkları, grup olarak dinlendikleri, grup olarak ders aldıkları görülmektedir. Psikologlar bir topluluğun grup olarak adlandırılabilmesi için; üyelerin etkileşimi, ortak değerler ve amaçlar, başarı ve başarısızlığın grup üyelerinin hepsini etkilemesi ve grup üyeliğinin hissedilmesi kriterlerini gerekli görmektedir (Mayer, 1987). Bu kriterler göze alındığında sınıfların birer grup, öğrencilerin de birer grup üyesi oldukları sonucuna varılabilir.

İşbirlikli öğrenme, sınıf ortamını bütün öğrencilerin başarılı olmasının amaçlandığı işbirlikli bir ortam haline dönüştürür. Araştırma, işbirlikli sınıflarda en fazla kazanımın azınlık öğrencileri için olduğunu göstermiştir (Kagan, 1995). İşbirlikli sınıflar kaygının düşük ve öğrencilerin birbirine destek olduğu, özgüven ve motivasyonun artırıldığı sağlıklı bir ortamdır. İşbirliği uyumu içinde olan öğrenciler, baskın unsurun rekabet ve bireysel başarının olduğu ortamlarda genelde başarı motivasyonlarını kaybetmektedirler. Dahası rekabetçi sınıf yapıları, kaygıyı artırmakta ve eşit şartlarda yarışma şansı bulamayan öğrencilerin sistemden kopmasına sebep olmaktadır.

İyi bir sınıf atmosferi ile sınıfta iyi materyallerin bulunması arasında önemli bir ilişki vardır. Ancak, materyaller tek başlarına olumlu bir sınıf atmosferi oluşturamazlar,

onların kullanımı öğretmene bağlıdır (Ellis, 2002:349-350). Johnson ve Johnson (1974)'e göre, işbirlikli amaç yapılarının olduğu sınıflarda öğrencilerin problem çözme becerilerini kazanırken, aynı zamanda da işbirliği içinde olabilecekleri ve sosyal becerileri kazanabilecekleri bir sınıf atmosferinin oluşmaktadır.

Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırma ile ilköğretimde İşbirlikli Öğrenme Teknikleri'nden Birleştirme-I (Jigsaw) ile Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi Yöntemi'nin müzik öğretiminde sınıf atmosferi, şarkı söyleme becerileri ve müziksel alan bilgileri üzerindeki etkilerinin cinsiyet etkeni ile birlikte ortaya konması amaçlanmaktadır.

Bu araştırma ile elde edilen bulguların; İlköğretim birinci kademe müzik öğretim programlarıyla ilgili olarak bundan sonra yapılacak araştırmalarda işe yarayacak sonuçlar ve öneriler getirmesi ve müzik öğretiminde İşbirlikli Öğrenme Teknikleri kullanılarak, müzik öğretiminin sorunlarının çözümüne katkıda bulunabileceği ve konuyla ilgili yapılacak bilimsel çalışmalara katkı sağlaması bakımından önemli görülmektedir.

Problem Cümlesi

İşbirlikli Öğrenme Teknikleri'nden Birleştirme-I ve Geleneksel Öğretim Yöntemleri'nden Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi tekniklerinin sınıf atmosferi, şarkı söyleme becerileri, müziksel alan bilgileri üzerindeki etkileri ve bu etkilerin öğrencilerin cinsiyeti ile olan ilişkileri nelerdir?

Alt Problemler

1. İşbirlikli Öğrenme Teknikleri'nden Birleştirme-I ve Geleneksel Öğretim Yöntemleri'nden Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi tekniklerinin sınıf atmosferi üzerindeki etkileri anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
2. İşbirlikli Öğrenme Teknikleri'nden Birleştirme-I ve Geleneksel Öğretim Yöntemleri'nden Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi tekniklerinin öğrencilerin şarkı söyleme becerileri üzerindeki etkileri anlamlı farklılıklar göstermekte midir?
3. İşbirlikli Öğrenme Teknikleri'nden Birleştirme-I ve Geleneksel Öğretim Yöntemleri'nden Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi tekniklerinin öğrencilerin müziksel alan bilgileri üzerindeki etkileri anlamlı farklılıklar göstermekte midir?

Araştırma Modeli

Bu araştırma ilköğretim 5. sınıf müzik dersinde işbirlikli öğrenme tekniklerinden “Birleştirme-I (Jigsaw)” ile “Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi Yöntemi”nin sınıf atmosferi, şarkı söyleme becerileri, müziksel alan bilgileri üzerindeki etkileri karşılaştırılmıştır ve deneysel modellerden “Kontrol Gruplu Öntest-Sontest Modeli” (Karasar, 1998) kullanılmıştır.

Tablo 1:Araştırma Modeli

Grup No	Grup Adı	Öntest	Uygulanan Teknik	Sınıf Atmosferi Ölçeği	Şarkı Söyleme Becerisi Gözlem Formu	Sontest
01- R	Deney- I	T	Birleştirme-I	T	T	T
02- R	Deney- II	T	Birleştirme-I	T	T	T
03- R	Kontrol- I	T	E.R.Y. Ç. Ö. T.	T	T	T
04- R	Kontrol- II	T	E.R.Y. Ç. Ö. T.	T	T	T

Evren ve Örneklem

Bu araştırma ile ilgili işlemler 2003-2004 eğitim –öğretim yılı bahar döneminde 5. sınıflardan toplam 140 öğrenci ile toplam dört grup üzerinde yürütülmüştür.

Veri Toplama Araçları

Bu araştırmanın verilerini toplamak amacıyla Müziksel Alan Bilgi Testi, Sınıf Atmosferi Ölçeği, Şarkı Söyleme Becerileri Gözlem Formu kullanılmıştır.

Müziksel Alan Bilgi Testi

Tablo 2:Müziksel Alan Bilgi Testine İlişkin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması Sonuçları

	Madde sayısı	KR- 21	İki-yarı Güvenirlik
Bilgi Testi	20	0,83	0,78

Sınıf Atmosferi Ölçeğinin Geliştirilmesi

Bu ölçeğin geliştirilmesinde Trickett ve Moos (1973)'un geliştirmiş olduğu sınıf atmosferi ölçeğinden yararlanılarak, müzik dersinin özelliklerine göre alt ölçeklerde yer alabilecek maddeler ifade edilmiştir. Yapılan faktör analizi sonucunda faktör yükü 0.40'un üstünde olan maddeler seçilmiştir. Toplam madde sayısı 23'e indirilmiştir. Bu şekilde düzenlenen ölçek ile bir öğrenci en yüksek 69 puan alabilmektedir.

Tablo 3:Sınıf Atmosferi Ölçeğinin Geçerlik Ve Güvenirlik Çalışması Sonuçları

	Ölçekler		Madde sayısı	Madde ölçek korelasyonu		Cronbach's Alpha	İki-Yarı güvenirlilik
				En düşük	En yüksek		
Deneme (Pilot Uygulama)	1. Ölçek	Katılım	5	0,2709	0,5626	0,5949	0,6416
	2. Ölçek	Hoşlanma	6	0,2226	0,5641	0,6791	0,7294
	3. Ölçek	Öğretmen Desteği	3	0,4020	0,5849	0,6639	0,6781
	4. Ölçek	İşe Dönüklük	3	0,2950	0,4548	0,5637	0,5652
	5. Ölçek	Düzenlilik	3	0,1612	0,6559	0,6301	0,7814
	6. Ölçek	Sosyalleşme	3	0,2253	0,3146	0,6454	0,5897
		Ölçeğin Tümü		23	0,22	0,61	0,8506
Deneysel İşlem Sonrası Uygulama	Ölçeğin Tümü		23	0,2709	0,5969	0,8561	0,8477

Tablo 3. sınıf atmosferi ölçeğinin geçerlik ve güvenirlilik çalışması sonuçlarını göstermektedir. Sonuçlar, ölçeğin oldukça geçerli ve güvenilir olduğunu göstermektedir.

Şarkı Söyleme Becerileri Gözlem Formu

Şarkı söyleme becerilerini ölçmek için öncelikle ilköğretim düzeyindeki konuyla ilgili tüm yerli ve yabancı kaynaklar incelenip, iki müzik eğitimi uzmanı ve iki müzik öğretmenin görüşleri de alınarak şarkı söyleme becerileri devinimsel hedefler doğrultusunda 10 basamak olarak analiz edilmiştir.

Hazırlanan gözlem formuyla, İzmir İli Kiraz Yatılı İlköğretim Bölge Okulu'nda okumakta olan 38 ilköğretim 5., 6., 7. ve 8. sınıf öğrencileri, iki ayrı müzik öğretmeni tarafından aynı anda en yüksek 100 puan üzerinden gözlenerek bireysel olarak değerlendirilmiştir. Her iki gözlem arasındaki korelasyon $r = 0,89$ düzeyindedir. Bu ölçeğin güvenilirliğinin yüksek düzeyde olduğunu göstermektedir.

İşlem Yolu ve Verilerin Toplanması

Deney ve kontrol gruplarının oluşturulması,

Deney ve kontrol gruplarına Müziksel Alan Bilgi Testi'nin öntest olarak verilmesi,

Her grup için belirlenen öğrenme tekniklerinin uygulanması,

7 haftalık süre sonunda bütün gruplara Sınıf Atmosferi Ölçeği'nin uygulanması,

Uygulama sonunda Müziksel Alan Bilgi Testi'nin sontest olarak uygulanması ve bütün öğrencilerin Şarkı Söyleme Becerileri Gözlem Formu'na göre gözlenip değerlendirilmesi.

Veri Çözümleme Teknikleri

Müziksel Alan Bilgi Testi'nin geçerliğini ve güvenilirliğini hesaplamada KR-21; İki Yarı Güvenirlilik Katsayısı ve Cronbach's Alpha; İki gözlem arasındaki ilişkinin yönünü ve gücünü belirlemede Pearson- Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı; Ortalamalar arası farkın test edilmesinde t- testi; Grupların ortalamalarını karşılaştırmada tek yönlü varyans çözümlemesi, iki yönlü varyans çözümlemesi; Her ölçekteki maddelerin ayırt ediciliği için madde- toplam puan korelasyonu; madde güvenilirliği için her maddenin toplam varyansa olan katkısı; Ölçeklerin geçerliğini ortaya koymak için faktör analizinde madde ölçek korelasyonları ile Cronbach's Alpha ve İki Yarı Güvenirlilik Katsayısı kullanılmıştır.

BULGULAR VE YORUM

Birinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 4: Deney ve Kontrol Gruplarının Sınıf Atmosferi Ölçeği Uygulaması Sonuçlarına Göre Yapılan T- Testi Çözümlemesi

Gruplar	n	\bar{X}	Ss	t- değeri	Önem Denetimi
Deney Grubu	70	61,52	7,73	5,106	p<0,01
Kontrol Grubu	70	55,52	6,06		Fark Önemli

Tablo 4'e bakıldığında sınıf atmosferi puanları bakımından deney grubunun ortalamasının ($\bar{X}=61,52$), kontrol grubunun ortalamasından ($\bar{X}=55,52$) yüksek olduğu görülmektedir. Ortamlar arasında anlamlı farklılık olup olmadığını kontrol etmek için yapılan t- testi çözümlemesinde (t=5,10) grupların ortalamaları arasında anlamlı farklılık bulunmuştur. Bulunan anlamlı farklılığın deney grubunda uygulanan İşbirlikli Öğrenme Yönteminden kaynaklandığı; İşbirlikli Öğrenme Yönteminin sınıf atmosferini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

İkinci Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 5: Deney ve Kontrol Gruplarının Şarkı Söyleme Becerileri Gözlem Formu Uygulaması Sonuçlarına Göre Yapılan T- Testi Çözümlemesi

Gruplar	N	\bar{X}	Ss	t- Değeri	Önem Denetimi
Deney Grubu	70	84,60	6,67	6,55	p<0,01 Fark önemli
Kontrol Grubu	70	73,94	11,84		

Tablo 5'de kontrol grubu ile grubu öğrencilerinin şarkı söyleme becerisi puanları yer almaktadır. Yapılan t- testi sonucunda grup ortalamaları arasında deney grubu lehine önemli fark olduğu görülmektedir. Bu verilere dayanarak İşbirlikli Öğrenme Yönteminin öğrencilerin şarkı söyleme becerilerinin gelişmesinde ERYÖT'e göre daha etkili olduğunu söylenebilir

Üçüncü Alt Probleme İlişkin Bulgular ve Yorum

Tablo 6: Grupların Müziksel Alan Sontest Puanlarına Göre Yapılan Varyans Çözümlemesi Sonuçları

Kaynak	Kareler Toplamı	Sd.	Kareler Ortalaması	F	Önem Denetimi
GA	442,864	1	442,864	42,685	P<0.01 Fark Önemli
Gi	1431,786	138	10,375		
GN	1874,650	139			

Tablo 6'ya bakıldığında deney ve kontrol gruplarının İlköğretim Müzik dersi 5. sınıf 3. ve 4. ünite sontest ortalamaları arasındaki varyans çözümlemesi sonuçları görülmektedir. Yapılan varyans çözümlemesi sonucunda grup ortalamaları arasında önemli farklılıklar olduğu anlaşılmaktadır (F=42,68 p<0.01).

SONUÇ

Genel bir sonuç olarak; İşbirlikli Öğrenme tekniklerinden Birleştirme-I Tekniği; Geleneksel Öğretim Yöntemleri'nden Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi Tekniğine göre öğrencilerin müziksel alan bilgisi üzerinde anlamlı derecede olumlu yönde etkilidir. İşbirlikli Öğrenme tekniklerinden Birleştirme-I Tekniği; Geleneksel Öğretim Yöntemleri'nden Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi Tekniğine göre öğrencilerin şarkı söyleme becerilerini anlamlı derecede geliştirmektedir. İşbirlikli Öğrenme tekniklerinden Birleştirme-I Tekniği; Geleneksel Öğretim Yöntemleri'nden Ezginin Ritminden Yola Çıkılarak Öğretimi Tekniğine göre sınıf atmosferi üzerinde anlamlı derecede olumlu yönde etkilidir.

TARTIŞMA

Bu araştırmanın sonuçları, İşbirlikli Öğrenmenin müzik öğretiminde müziksel alan bilgisini ve şarkı söyleme becerilerini olumlu yönde etkilerken, olumlu bir sınıf ortamı oluşturduğunu da ortaya koymaktadır. Müzik eğitimi alanında yapılan bir çok araştırmayla (Beckwith ve diğ, 1991; Hoffmann, 1991; Bondi, 2000; Kocabaş, 1998, 2001,2002; Söker, 1998) ve işbirlikli öğrenmenin sınıf atmosferini olumlu yönde

etkilediği sonuçlarını bulan Kim ve Oliva (1999)'nın araştırmasında da bu sonuçlar desteklenmektedir.

Geleneksel öğretmen merkezli bütün sınıf müzik öğretim yöntemlerinde öğrenci etkileşimi, duygu, bilgi ve beceri alış-verişi anlamlı derecede sınırlandırıldığından, bir çeşit duyguları ifade etme şekli olan şarkı söyleme becerisi de tam olarak gelişmemektedir. İşbirlikli öğrenme yönteminde ise öğrenciler sürekli birbirleriyle etkileşim içerisinde olarak öğrenmek ve öğretmek zorundadırlar. Bu durum ise müzik öğretiminde bütün öğrencilerin, öğrenme sürecine etkin olarak katılmalarını, kendilerini vermelerini sağlayıp, ilgilerini güdülenmişliklerini ve kişiliklerini etkilemektedir ve bu da öğrenme için sağlam bir temel oluşturmaktadır.

İşbirlikli Öğrenme Yöntemi'nde, öğrenciler ezgi parçası üzerinde çalışma fırsatına sahip olduklarından, parçayı inceleyerek, içerisinde geçen müziksel alan bilgilerine dair merak duyarak, grup arkadaşlarıyla tartışarak, birbirlerine ve öğretmenlerine sorarak ve uygulayarak müziksel alan bilgisini somut bir şekilde öğrenebilme fırsatını bulmaktadırlar. Müziksel alan bilgileri yalın olarak öğrenciler için çok soyut kavramlar olduğundan en uygun öğretim yöntemi de yaşayarak öğrenme olmalıdır ki, araştırmanın sonuçları da bunu desteklemektedir.

İşbirlikli öğrenme, sınıf ortamını bütün öğrencilerin başarılı olmasının amaçlandığı işbirlikli bir ortam haline dönüştürür. İşbirlikli sınıflar kaygının düşük ve öğrencilerin birbirine destek olduğu, özgüven ve motivasyonun arttırıldığı sağlıklı bir ortamdır. İşbirliği uyumu içinde olan öğrenciler, baskın unsurun rekabet ve bireysel başarının olduğu ortamlarda genelde başarı motivasyonlarını kaybetmektedirler. Dahası rekabetçi sınıf yapıları, kaygıyı arttırmakta ve eşit şartlarda yarışma şansı bulamayan öğrencilerin sistemden kopmasına sebep olmaktadır. Araştırmanın sonucunda da İşbirlikli Öğrenme Yöntemi'nin başarıyı artırıp, becerileri geliştirirken; öğrenme için olumlu bir ortam oluşturduğu da desteklenmiştir.

ÖNERİLER

İşbirlikli Öğrenme tekniklerinden Birleştirme-I tekniği, ilköğretim, orta öğretim ve yüksek öğretim düzeylerinde müzik derslerinde denenerek araştırma sonuçları değerlendirilmelidir.

Geleneksel öğrenme yöntemlerine göre daha etkili olduğu araştırmalarla desteklenen Birleştirme-I ve diğer İşbirlikli Öğrenme teknikleri müzik öğretmeni yetiştiren eğitim fakültelerinde “Müzik Eğitiminde İşbirlikli Öğrenme Yöntemi” başlığı altında bağımsız bir ders olarak programlandırılmalıdır.

İşbirlikli Öğrenme Yöntemi ve teknikleriyle ilgili olarak eğitim sisteminin her düzeyinde öğretmenlere ve okul yöneticilerine yönelik seminerler ve hizmet içi eğitim etkinlikleri düzenlenmelidir.

Müzik öğretiminde öğretmeni merkeze alarak erişimin artmasına ve becerinin daha fazla gelişmesine engel olan geleneksel öğretim yöntemleri yerine, öğrencinin sosyal, duyuşsal, bilişsel ve devinişsel olarak daha etkin olmasını sağlayan ve sınıf atmosferini olumlu yönde etkileyen Birleştirme-I Tekniği eğitim sisteminin her düzeyinde kullanılmalıdır.

İşbirlikli öğrenme teknikleri müzik eğitiminin diğer boyutlarında da denenmelidir.

KAYNAKÇA

BECKWITH, B.; GARFIELD, W. T.; HOLLEY, C. M.; JONES, J. C.; PORTER, S. E. (1991). "Tribal Rhythms: A Thematic Approach To Integrating The Arts Into The Curriculum", **Harvard Educational Review**, Vol: 61, No:3, August 1991.

BONDI, T. (2000). The Effects of Cooperative Learning On Attitudes Toward Rhythm Reading, <http://www.teachreach.org/trish.htm>.

ELLIS, A. K. (2002). **Teaching and Learning Elementary Social Studies**, Allyn and Bacon, USA.

HOFFMANN, J. A. (1991). "Computer- Aided Collaborative Music Instruction", **Harvard Educational Review**, Vol: 61, No:3, August 1991.

JOHNSON, D. W.; JOHNSON, R. T. (1974). "Intructional Goal Structure: Cooperative, competitive or Individualistic". **Review of Educational Research**, 44, 213-240.

JOHNSON, D. W.; JOHNSON, R. T.; HOLUBEC, E. J. (1994). **The New Circles of Learning: Cooperation in the Classroom and School**, ASCD Publications, U.S.A.

KAGAN, S. (1995). "We Can Talk; Cooperative Learning in The Elementary ESL Classroom", **Elementary Education Newsletter**, 17, 2.

KİM, S.; OLİVA, L. (1999). "Cooperative Learning For Korean Students", **EDUC**, 771, 17 May.

KOCABAŞ, A. (1998a). “İşbirlikli ve Geleneksel Öğrenme Yöntemlerinin Müziğe İlişkin Tutumlar Üzerindeki Etkisi” **TED, Eğitim ve Bilim Dergisi**, Nisan 1988, Cilt: 22, Sayı: 108, Ss:36-40, Ankara.

KOCABAŞ, A. (2001.). “The Effects of Cooperative Learning on Students’ Self-Concept: An Application on Fifth Graders Students in Music Education” **Interkulturel**, I/2, pn:241- 251, Fomi, Forschungsstelle Migration und Integration Padagogische Hochschule Freiburg, Germany.

KOCABAŞ, A. (2002). “Müzik Öğretiminde Bireysel Değerlendirmelerde Kaygı Düzeyi Üzerine Bir Çalışma”, Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, “**2000’li Yıllarda I. Öğrenme ve Öğretme Sempozyumu**”, Kadıköy, İstanbul.

KOCABAŞ, A. (2003). **Müzik Öğretiminin Temelleri**, T.H.K. Basımevi, İzmir.

MAYER, R., E. (1987). **Educational Psychology, A Cognitive Approach**, Santa Barbara Univ. of California.

ROZMAJZL, M.; BAYER-ALEXANDER, R. (2000). **Music Fundamentals, Methods and Materials for the Elementary Classroom Teacher**, Longman Inc., U.S.A.

SÖKER, S. (1998). **İşbirlikli (Ortak Çalışma Yoluyla) Öğrenmenin Şarkı Öğretimine Etkileri**, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

UÇAN, A. (2001). “Okul Öncesi Çocuğun Müziksel Gelişimi” **Müzik Öğretimi**, Ed. Ali Öztürk, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir.

WITTRICK, M. C. (1974). Learning as a Generative Process, **Educational Psychologist**, 11:87-95